

Sygn. akt I ACa 925/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Giezek
Sędziowie:	SA Barbara Lewandowska SA Zbigniew Merchel (spr.)
Protokolant:	staż. Jan Kotula

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2013 r. w Gdańsku na rozprawie
sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w J.
przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 23 maja 2012 r. sygn. akt IX GC 66/09

I/ oddała apelację;

II/ zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt I ACa 925/12

UZASADNIENIE

Powódka (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w J. O. (poprzednio (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w B.) domagała się zasądzenia od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwoty 359.861,47 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowymi według norm przepisanych.

Roszczenie powódki związane było z zawartymi z pozwanym trzema umowami spedycji morskiej na sprowadzenie z S. do G. w 2007 r. trzech partii kontenerów (odpowiednio 11 kontenerów, 18 kontenerów i 36 kontenerów) zawierających

E.-polistyren ekspandowany w formie spienionej w workach na trasie z S. do G., poprzez H.. Wszystkie trzy partie towaru, tj. 11,18 i 36 kontenerów zostały załadowane na statek przez sprzedawcę w C. i wysłane do Polski. Wszystkie transporty zostały zatrzymane przez niemiecką Policję Wodną z porcie w H., o czym pozwany poinformował powoda. Powodem zatrzymania było zbyt wysokie stężenie gazów wybuchowych (...) (...) oraz lotnych substancji organicznych (...) wewnątrz kontenerów. W związku z zatrzymaniami kontenerów powstała konieczność poniesienia kosztów w szczególności samego zatrzymania, badania, przeładowania, składowania i przewietrzenia kontenerów. Powód wywodził, że pozwany uzgodnił z firmą (...), że koszty te poniesie pozwany za pośrednictwem biura H. i G.. Jednakże następnie pozwany postanowił tymi kosztami obciążyć powoda wystawiając trzy faktury VAT. Powód dokonał płatności sum wynikających z wystawionych przez pozwanego faktur VAT. Niemniej jednak powód przez cały czas kwestionował zasadność obciążenia go tymi kosztami. Powód stwierdził, że dokonał płatności, ponieważ znajdował się w przymusowej sytuacji - ciążyły na nim zobowiązania do dostarczenia towarów w stosunku do kontrahentów, natomiast E. jest produktem nietrwałym i ma ograniczony okres przydatności do użycia, około 3 miesiące. Powód podał, że wielokrotnie domagał się od pozwanego ustalenia przyczyny powstania szkody i skierowania roszczeń do osoby odpowiedzialnej, a także udzielenia dokładnych informacji dotyczących powstania samej płatności, tj. raportów, faktur itp. Pozwany wielokrotnie obiecywał spełnienie żądań powoda o dostarczenie stosownej dokumentacji i ustalenie przyczyn szkody, a także osób odpowiedzialnych za jej powstanie. Pozwany uczynił zadość tym prośbom tylko w niewielkim stopniu, przysyłając raporty Policji Wodnej (niekompletne), Raporty Kontrolne, raport (...) oraz część swojej korespondencji z (...), z której wynika wysokość szacunkowych kosztów operacji odgazowania.

Powód podał, że dnia 20 czerwca 2007 r. złożył pozwanemu reklamację wezwania do zapłaty, w którym zakwestionował prawo pozwanego do obciążenia powoda wspomnianymi kosztami i wezwał do naprawienia szkody. Pozwany w odpowiedzi z dnia 3 lipca 2007 r. odmówił spełnienia roszczeń powoda, powołując się na art. 742 kc i art. 802 § 1 k.c. Wobec powyższego dnia 18 grudnia 2007 r. powód wezwał pozwanego do próby ugodowej, do której nie doszło.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany w pierwszej kolejności podniósł zarzut przedawnienia roszczenia. Według pozwanego nie doszło do przerwania biegu przedawnienia roszczenia z uwagi na skierowanie przez powoda wniosku o zawezwanie do próby ugodowej do niewłaściwego sądu, tj. sądu cywilnego a nie gospodarczego.

Odnosząc się do treści pozwu pozwany stwierdził, iż wbrew twierdzeniom powoda, strony związane były Polskimi Warunkami Spedycyjnymi 2002, które bardziej szczegółowo określały uprawnienia i obowiązki stron. Według pozwanego przekazane przez powoda informacje pozwoliły na zapewnienie kontenerów zgodnych z wymogami transportowymi (...) i (...) oraz pozwoliły na prawidłowe oznakowanie kontenerów, w których przewożony był towar. Zdaniem pozwanego to powód powinien udowodnić, że do nadmiernego nagromadzenia gazów wybuchowych w kontenerze doszło z powodu nieprawidłowego przewozu przesyłki, a nie np. zapakowania wilgotnego towaru przez sprzedającego.

Pozwany podniósł, że konieczność otworzenia i przewietrzenia kontenerów w miejscu odgazowującym wynikała z nakazu niemieckiej policji wodnej, która w trakcie kontroli stwierdziła zbyt wysokie stężenie gazu wybuchowego w kontenerach. Zatem konieczność pokrycia kosztów przeprowadzenia tej operacji była niezależna od pozwanego. Ani pozwany, ani powód, ani żadna inna osoba trzecia nie miałyby możliwości przeciwstawienia się nakazowi odgazowania kontenerów. Natomiast brak zgody na odgazowanie kontenerów i pokrycia kosztów takiej operacji spowodowałyby, że kontenery nie zostałyby zwolnione przez organy władzy, a ponadto ich zatrzymanie generowałoby dodatkowe koszty.

Wyrokiem z dnia 23 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądził od pozwanego (...) spółki ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz powoda (...) spółki ograniczoną odpowiedzialnością w J. kwotę 49.181,08 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 59.995,59 zł od dnia 10 maja 2007 r. do dnia 7 lipca 2009r., od kwoty 27.134,89 zł od dnia 24 maja 2007 r. do dnia 7 lipca 2009 r. i od kwoty 49.181,08 zł od dnia 24 maja 2007 r. do dnia zapłaty

oraz umorzył postępowanie co do kwoty 87.130,48 zł i oddalił powództwo w pozostałej części. Nadto też rozstrzygnął o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu faktycznym sąd I instancji wskazał, że powód (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w B. (obecnie (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w J. R.) zawarł z pozwanym (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. trzy umowy spedycji morskiej, na warunkach (...), na sprowadzenie drogą morską z S. do G., przez H., trzech partii kontenerów, zawierających E.-polistyren ekspandowany w formie spienionej w workach. Towar ten miał zostać przewieziony jako niebezpieczny, IMO class 9, po odpowiednio wyższej stawce. Klasa ta nie wymagała żadnych szczególnych warunków transportu. Wszystkie trzy umowy zawarte zostały bez zachowania formy pisemnej, a dowodami ich zawarcia były zlecenia spedycyjne, które powód wysyłał pozwanemu faksem lub emailiem. Strony ustaliły, że płatność zostanie dokonana przez powoda pozwanemu na podstawie faktur wystawionych przez pozwanego za fracht morski.

Wszystkie trzy partie towaru, tj. 11,18 i 36 kontenerów załadowane zostały na statek przez sprzedawcę w C. i wysłane do Polski. Z uwagi na to, że umowy zlecenia zawarte zostały na warunkach (...), do obowiązków sprzedawcy należało załadowanie kontenerów i ustawienie ich na statku. Jednakże w porcie w H. wszystkie transporty zostały zatrzymane przez niemiecką Policję Wodną. Transport 11 kontenerów zatrzymany został dnia 25 kwietnia 2007 r., transport 18 kontenerów zatrzymany został dnia 11 maja 2007 r. zaś transport 36 kontenerów zatrzymany został dnia 31 maja 2007 r. Powodem zatrzymania kontenerów było zbyt wysokie stężenie gazów wybuchowych (...) (...) oraz lotnych substancji organicznych (...) wewnątrz kontenerów. Cechą charakterystyczną polistyrenu ekspandowanego jest uwalnianie się gazów, jednakże na skutek. Natomiast nagromadzenie nastąpiło na skutek braku wystarczającej wentylacji, poprzez zaklejenie otworów wentylacyjnych wewnątrz kontenerów.

Czynnościami związanymi z odgazowaniem kontenerów, na zlecenie pozwanego zajęła się w H. firma (...). Następnie firma ta za wykonane usługi wystawiła na rzecz pozwanego faktury (...), na łączną kwotę 223.549,91 zł. Jednakże na każdej z faktur, poza należnym wynagrodzeniem za przeprowadzenie odgazowania kontenerów, znajdowały się inne pozycje, jak na przykład „opłata administracyjna za fumigację”, „grzywny poza celnymi”. Wartość tych pozycji dla wszystkich trzech faktur wynosiła 89.688,23 zł.

Pozwany jednakże nie zwracał się do firmy (...) o przedłożenie dokumentów źródłowych, stanowiących podstawę do wystawienia faktur. Ostatecznie pozwany dokonał zapłaty na rzecz (...) zapłaty kwoty 223.898,44 zł, mając na względzie fakt, iż w przypadku zatrzymania towaru przez niemieckie organy państwowe, towar uległby zniszczeniu. Następnie pozwany obciążył powoda kwotą 359.861,47 zł, tj. kwotą przekraczającą należny pozwanemu zwrot poniesionych kosztów za odgazowanie kontenerów, wystawiając powodowi następujące faktury VAT: nr (...) z dnia 9 maja 2012 r. na kwotę brutto 59.955,59 zł, nr (...) z dnia 22 maja 2012 r. na kwotę brutto 104.306,63 zł, nr (...) z dnia 13 czerwca 2012 r. na kwotę brutto 476.860 zł., która obejmowała kwotę brutto 195.599,25 zł tytułem za odgazowanie kontenerów. W związku z powyższym dnia 9 maja 2007 r. powód zapłacił kwotę wynikającą z faktury VAT nr (...), dnia 23 maja 2007 r. powód zapłacił kwotę wynikającą z faktury VAT nr (...), natomiast dnia 20 czerwca 2007 r. powód zapłacił kwotę wynikającą z faktury VAT nr (...). Zlecenie spedycyjne z dnia 16 marca 2007 r. zostało wykonane przez pozwanego w dniu 7 maja 2007 r. (data wyładowania towaru portu w G.), zlecenie spedycyjne z dnia 23 marca 2007 r. zostało wykonane przez pozwanego w dniu 22 maja 2007 r. (data wyładowania towaru w porcie w G.) zaś zlecenie spedycyjne z dnia 11 kwietnia 2007 r. zostało wykonane przez pozwanego w dniu 13 czerwca 2007 r. (data wyładowania towaru w porcie w G.).

Pozwany organizując przewóz towarów powoda poinformował swoich podwykonawców o rodzaju przewożonego towaru i jakie niebezpieczeństwa może ten towar powodować. Natomiast w trakcie wykonywania przez pozwanego zlecenia spedycyjnego pozwany informował powoda o terminie załadowania towaru, przebiegu przewozu towarów oraz przypuszczalnym terminie przybycia towaru jak również oraz o każdym zatrzymaniu kontenerów. Ponadto po zatrzymaniu kontenerów pozwany nadzorował przeprowadzenie odgazowania, przekazywał powodowi wszelkie raporty z kontroli sporządzone w H. oraz raport sporządzony przez firmę (...) Sp. z o.o. informując jednocześnie

powoda o kosztach związanych z zatrzymaniem i odgazowaniem kontenerów. O fakcie zatrzymania towaru pozwany poinformował również swojego podwykonawcę (...) U. (...).

20 czerwca 2007 r. powód złożył pozwanemu reklamację-wezwanie do zapłaty, w którym zakwestionował prawo pozwanego do obciążenia powoda wspomnianymi kosztami i wezwał do naprawienia szkody. Pozwany w odpowiedzi na wezwanie powoda, w piśmie z dnia 3 lipca 2007 r., odmówił spełnienia roszczeń powoda, powołując się na treść art. 742 k.c. i art. 802 § 1 k.c.

Następnie powód dnia 18 grudnia 2007 r. wystąpił z wnioskiem o zavezwanie pozwanego do próby ugodowej, składając wniosek do Sądu Rejonowego dla Warszawy - Żoliborza I Wydziału Cywilnego. Termin posiedzenia wyznaczony został na dzień 25 lutego 2008 r., w sprawie II Co 45/08, na które to posiedzenie nie stawił się pozwany.

W toku niniejszego postępowania przeprowadzony został dowód z opinii biegłego na okoliczność ustalenia, przez jak długi okres polistyren ekspandowany powinien być składowany (w tym suszony) zanim będzie mógł zostać nadany do transportu. Biegły stwierdził, że cechą charakterystyczną polistyrenu ekspandowanego jest uwalnianie się gazów i nie powinien być pakowany tuż po jego wyprodukowaniu.

W uzasadnieniu prawnym sąd I instancji wskazał na konieczność zastosowania w niniejszej sprawie przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych, które obowiązywały do dnia 2 maja 2012 r. W dalszej części uzasadnienia sąd I instancji szeroko omawia kwestię dowodów w oparciu o które dokonał ustaleń faktycznych.

Rozstrzygając niniejszą sprawę w pierwszej kolejności sąd zajął się podniesionym przez pozwanego zarzutem przedawnienia roszczenia powoda. W tym zakresie sąd I instancji odwoływał się do art. 118 k.c. i 803 k.c. Mając na uwadze ustalenia faktyczne mianowicie to, że zlecenie spedycyjne z dnia 16 marca 2007 r. zostało wykonane przez pozwanego w dniu 7 maja 2007 r. (data wyładowania towaru portu w G.), zlecenie spedycyjne z dnia 23 marca 2007 r. zostało wykonane przez pozwanego w dniu 22 maja 2007 r. (data wyładowania towaru w porcie w G.) zaś zlecenie spedycyjne z dnia 11 kwietnia 2007 r. zostało wykonane przez pozwanego w dniu 13 czerwca 2007 r. (data wyładowania towaru w porcie w G.), to roczny termin przedawnienia roszczenia z umowy spedycji, roszczenia powoda uległyby przedawnieniu odpowiednio z dniem: - 7 maja 2008 r. w przypadku zlecenia spedycyjnego powoda z dnia 16 marca 2007 r., - 22 maja 2008 r. w przypadku zlecenia spedycyjnego powoda z dnia 23 marca 2007 r., - 13 czerwca 2008 r. w przypadku zlecenia spedycyjnego powoda z dnia 11 kwietnia 2007 r.

W ocenie sądu I instancji istotne dla oceny poniesionego zarzutu przedawnienia było i to, że powód dnia 18 grudnia 2007 r. wystąpił z wnioskiem o zavezwanie pozwanego do próby ugodowej, wnosząc wniosek do Sądu Rejonowego dla Warszawy - Żoliborza I Wydziału Cywilnego w W.. Termin posiedzenia wyznaczony został na dzień 25 lutego 2008 r. w sprawie II Co 45/08, na które to posiedzenie nie stawił się pozwany. Z powyższego jednoznacznie wynika, iż powód wystąpił w wnioskiem o zavezwanie do próby ugodowej przed upływem terminów przedawnienia jego roszczeń. Wystąpienia przez powoda z wnioskiem o zavezwanie do próby ugodowej, nastąpiło przerwaniu biegu przedawnienia roszczeń powoda wobec pozwanego i tego stanowiska nie zmieniałby fakt wystąpienia przez powoda z niniejszym wnioskiem do niewłaściwego sądu.

W dalszych wywodach sąd I instancji stwierdził, że stan faktyczny był pomiędzy stronami w zasadzie bezsporny. Tym samym strony nie kwestionowały związania stron trzema umowami spedycji na przewiezienie towaru drogą morską w S. do G. poprzez H.. Nie kwestionowały strony również wykonania przez pozwanego umów spedycji i należnego pozwanemu z tego tytułu wynagrodzenia. Nie kwestionowały strony również okoliczności, jak i przyczyn związanych z zatrzymaniem w H. przewożonych przez pozwanego kontenerów, jak również konieczności poniesienia kosztów związanych z odgazowaniem kontenerów.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, która ze stron niniejszego postępowania obowiązana jest do poniesienia kosztów związanych z przewietrzeniem kontenerów zatrzymanych w H.. Sporna była również wysokość poniesionych przez pozwanego kosztów za odgazowanie kontenerów w H..

W tym zakresie sąd I instancji przede wszystkim odwołał się do regulacji art. 794 § 1 k.c. – umowy spedycji, gdzie spedytor zobowiązuje się za wynagrodzeniem w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa do wysyłania lub odbioru przesyłki albo do dokonania innych usług związanych z jej przewozem. Zatem przez umowę spedycji spedytor zobowiązuje się za wynagrodzeniem w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa do wysyłania lub odbioru przesyłki albo do dokonania innych usług związanych z jej przewozem (art. 794 § 1 k.c.). Podstawowym obowiązkiem dającego zlecenie jest zapłata wynagrodzenia za wykonanie usługi, a nadto dokonanie wszelkich czynności umożliwiających spedytorowi wykonanie usługi. Przede wszystkim dający zlecenie powinien wydać spedytorowi przesyłkę w ustalonym miejscu i czasie, a także podać mu wszelkie dane potrzebne do wykonania usługi (swój adres, nazwę i adres odbiorcy, miejsce przeznaczenia przesyłki i określające ją właściwości, które pozwolą na dokonanie jej przewozu i zachowanie prawa do odszkodowania za szkodę powstałą w trakcie przewozu - art. 788 § 3 k.c.) i dostarczyć dokumenty wymagane przez właściwe przepisy administracyjne. Obowiązkiem spedytora jest natomiast wykonanie usługi spedycyjnej zgodnie z zawartą umową. Wszystkie czynności potrzebne do prawidłowego wykonania umowy spedytor jest obowiązany podjąć bez dodatkowych poleceń dającego zlecenie. Jeżeli umowa nie daje potrzebnych wskazówek, spedytor powinien działać zgodnie z domniemaną wolą oraz w interesie zleceniodawcy, a w szczególności powinien dla niego uzyskać możliwie najlepsze warunki przewozu przesyłki. Wszystkie swe obowiązki spedytor powinien wykonywać z należytą starannością (art. 355 § 1 k.c.), przy określeniu której należy uwzględnić zawodowy charakter działalności spedytora (art. 355 § 2 k.c.).

Stąd punktem wyjścia dla rozstrzygnięcia kwestii spornej niniejszego postępowania dotyczącej udzielenia odpowiedzi, która ze stron obowiązana była do poniesienia kosztów związanych z przewiezieniem kontenerów w H., było ustalenie czy strony związane były Ogólnymi Polskimi Warunkami Spedycyjnymi 2002. Strona powodowa twierdziła, iż w świetle nie poinformowania jej przez pozwanego i nie otrzymania od strony pozwanej Ogólnych Polskich Warunków Spedycyjnych 2002, strony nie były nimi związane.

Zgodnie z treścią art. 384 § 1 k.c., w razie gdy posługiwanie się wzorcem jest w stosunkach danego rodzaju zwyczajowo przyjęte, wiąże on także wtedy, gdy druga strona mogła się z łatwością dowiedzieć o jego treści. Nie dotyczy to jednak umów zawieranych z udziałem konsumentów, z wyjątkiem umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Celem ułatwienia obrotu cywilnoprawnego, w sytuacji określonej w art. 384 § 2 k.c. ustawodawca rezygnuje z wymogu doręczenia wzorca. W ten sposób strony umowy wiążą także wzorce niedoręczone, o ile spełnione są (łącznie) szczególne warunki, określone tym przepisem: 1) posługiwanie się wzorcem jest w stosunkach danego rodzaju zwyczajowo przyjęte; 2) adherent mógł z łatwością dowiedzieć się o treści wzorca; 3) adherent nie jest konsumentem, chyba że zawarta umowa jest umową powszechnie zawieraną w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Nedoręczony wzorzec może wiązać drugą stronę umowy tylko wówczas, gdy posługiwanie się wzorcem jest w stosunkach danego rodzaju zwyczajowo przyjęte. Zwyczaj korzystania z wzorców umownych w procesie kontraktowania jest szeroko rozpowszechniony i najczęściej dotyczy zawierania umów przez przedsiębiorców świadczących usługi ich masowemu odbiorcy. W ten sposób kontraktują banki, biura maklerskie, ubezpieczyciele, przedsiębiorcy świadczący usługi transportowe, telekomunikacyjne i pocztowe, biura podróży, przedsiębiorcy dostarczający energię elektryczną, wodę i gaz, pośrednicy obrotu nieruchomościami i inne podmioty świadczące usługi użyteczności publicznej (np. muzea, kina, parki rozrywki). Dotyczy to zarówno obrotu profesjonalnego, jak i stosunków z konsumentami. Nedoręczony wzorzec może wiązać drugą stronę umowy tylko wówczas, gdy proponent stworzył warunki, że adherent mógł z łatwością dowiedzieć się o treści wzorca. Ocena spełnienia tej przesłanki zależy od okoliczności związanych z zawarciem konkretnej umowy, więc musi być ustalana ad casu. W szczególności trzeba uwzględnić dotychczasową praktykę posługiwania się wzorcem przez strony we wzajemnych stosunkach, rodzaj zobowiązania, miejsce udostępnienia, rozmiar wzorca, dostępność dla adherenta techniki zapisu wzorca oraz doświadczenie handlowe partnerów i pewne zobiektywizowane cechy adherenta (np. profesjonalisty w branży, której dotyczy zawierana umowa, drobnego przedsiębiorcy odmiennej branży, konsumenta).

Wskazał sąd I instancji, że ogólnie stosowaną praktyką przez pozwanego było zawieranie umów spedycji ze swoimi kontrahentami poprzez wysyłane przez kontrahenta pozwanego zlecenia spedycyjne. Zlecenie to jednocześnie stanowiło potwierdzenie zawarcia przez strony umowy spedycji. Ogólnie stosowaną przez pozwanego praktyką

było nie doręczanie swoim kontrahentom Ogólnych Polskich Warunków Spedycyjnych 2002, lecz zamieszczenie ich na stronie internetowej pozwanego, z którymi zapoznawali się kontrahenci pozwanego. Zatem w świetle ww. stosowanej przez pozwanego praktyki, brak jest podstaw do uznania, iż pozwany przy zawieraniu z powodem umów spedycji, wyjątkowo odstąpił od stosowanej przez siebie praktyki. Ponadto jak wynika z zeznań świadków słuchanych w toku niniejszego postępowania, już na etapie negocjacji, pozwany poinformował powoda, że będą miały zastosowanie Ogólne Polskie Warunki (...) 2002. W związku z powyższym powód zawierając z pozwanym trzy umowy spedycji we wskazany w powyżej sposób, związany był również Ogólnymi Polskimi Warunkami Spedycyjnymi 2002. Odwołując się do swych dalszych ustaleń faktycznych sąd I instancji przyjął, że pozwany organizując przewóz towarów powoda poinformował swoich podwykonawców o rodzaju przewożonego towaru i jakie niebezpieczeństwa może ten towar powodować. Natomiast w trakcie wykonywania przez pozwanego zlecenia spedycyjnego pozwany informował powoda o terminie załadowania towaru, przebiegu przewozu towarów oraz przypuszczalnym terminie przybycia towaru jak również o każdym zatrzymaniu kontenerów. Ponadto po zatrzymaniu kontenerów pozwany nadzorował przeprowadzenie odgazowania, przekazywał powodowi wszelkie raporty z kontroli sporządzone w H. oraz raport sporządzony przez firmę (...) spółka z o.o. informując jednocześnie powoda o kosztach związanych z zatrzymaniem i odgazowaniem kontenerów. O fakcie zatrzymania towaru pozwany poinformował również swojego podwykonawcę (...) U. (...). Zatem w okoliczności faktycznych niniejszej sprawy zdaniem sądu I instancji pozwany w wykonaniu umowy spedycji wykazał się pełnym profesjonalizmem i nie dopuścił się uchybień w procesie wyboru przewoźnika. Rzeczą pozwanego jako spedytora było dokonanie wyboru przewoźnika sprawdzonego pod kątem niekaralności, z referencjami i gwarantującego wypłatę odszkodowania, co też pozwany uczynił. Niekwestionowanym w niniejszej sprawie jest fakt, iż umowy zlecenia zawarte zostały na warunkach (...), wobec czego do obowiązków sprzedawcy, a nie pozwanego należało załadowanie kontenerów i ustawienie ich na statku. Z powyższego więc wynika, iż w świetle prawidłowego wykonania przez pozwanego umów spedycji, jak również nie ponoszenia odpowiedzialności w załadowaniu przewożonego towaru w kontenery, pozwany nie jest obowiązany do poniesienia kosztów związanych z odgazowaniem kontenerów.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, iż powód ponosi koszty związane z odgazowaniem kontenerów, zarówno w świetle § 19 Ogólnych Polskich Warunków Spedycyjnych 2002 r. zgodnie z którym, zleceniodawca jest zobowiązany zwrócić spedytorowi wszelkie wydatki związane z wykonaniem zlecenia, jak również art. 796 k.c. w zw. z art., 742 kc, zgodnie z którymi to przepisami, zleceniodawca jest zobowiązany do zwrotu spedytorowi wydatków służących należytemu wykonaniu zlecenia.

Skoro w toku niniejszego postępowania niekwestionowanym był fakt dokonania zapłaty przez pozwanego kwoty 223.898,44 zł za odgazowanie kontenerów, to należało uznać, że w takiej wysokości pozwany poniósł niezasadnie. Obowiązany do ich poniesienia był powód. Jednakże pozwany tytułem poniesionych kosztów za odgazowanie kontenerów, zażądał od powoda zwrotu kwoty 359.861,47 zł. Zatem z porównania powyższych kwot jednoznacznie wynika, iż pozwany zawyżył należną z tego tytułu kwotę o 136.311,56 zł, a tym samym uznać należało, że powód odnośnie tej kwoty został niezasadnie obciążony przez pozwanego i w tym zakresie wygrał proces. Wobec faktu, że pozwany w toku niniejszego procesu zwrócił powodowi z tytułu kosztów za odgazowanie kontenerów kwotę 87.130,48 zł, o tę kwotę należało pomniejszyć zasądzoną należność. Zatem powodowi należał się zwrot nadpłaconej kwoty 49.181,08 zł, o czym Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

W ocenie sądu I instancji w świetle dokonania przez pozwanego zwrotu tej kwoty powodowi, należało umorzyć postępowanie co do kwoty 87.130,48 zł, o czym orzekł w punkcie drugim wyroku.

Z uwagi na to, iż to powód, a nie pozwany jest obowiązany do poniesienia kosztów związanych z odgazowaniem kontenerów, powództwo co do kwoty 223.898,44 zł, jako niezasadne należało oddalić, o czym Sąd orzekł w punkcie trzecim wyroku.

W punkcie czwartym wyroku Sąd orzekł o kosztach postępowania na mocy art. 100 k.p.c., zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów oraz § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej

udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163 poz. 1349 z późn. zm.). W świetle zawyżenia przez pozwanego poniesionych kosztów za odgazowanie kontenerów, w wysokości 136.311,56 zł, powód wygrywa niniejszy spór. Powód w toku niniejszego postępowania poniósł koszty sądowe w wysokości 17.994 zł. Zatem pozwany obowiązany jest do zwrócenia pozwanemu kwotę 6.897,72 zł, stanowiącą 38%. Pozwany natomiast poniósł koszty w wysokości 13.788,44 zł. Zatem powód obowiązany jest zwrócić powodowi kwotę 8.548,83 zł, stanowiącą 62%.

Z uwagi na to, iż należne od pozwanego na rzecz powoda koszty sądowe są niższe, wobec czego powód obowiązany jest zwrócić pozwanemu poniesione koszty sądowe w wysokości 1.711,13 zł, stanowiącą różnicę kwot 8.548,83 zł - 6.987,72 zł. Odnośnie poniesionych kosztów zastępstwa procesowego każda ze stron poniosła je w tej samej wysokości, po 7.200 zł. Zatem pozwany obowiązany jest zwrócić powodowi kwotę 2.736 zł, stanowiącą 38%, powód zaś obowiązany jest zwrócić pozwanemu kwotę 4.464 zł, stanowiącą 62%. Z różnicy powyższy kwot wynika, że to powód jest obowiązany zwrócić pozwanemu kwotę 1.728 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 23 maja 2012 r. o sygn. akt IX GC 66109 złożył pozwany zaskarżając go w zakresie pkt I, III, IV.

Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucał naruszenia :

I/ prawa procesowego, w tym niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy a w szczególności:

- a) art. 328 k.p.c. - poprzez nie wyjaśnienie przyczyn zasądzenia od pozwanego kwoty określonej w pkt 1 wyroku,
- b) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c.- poprzez nie uwzględnienie bezspornej okoliczności, iż powód jako płatnik podatku od towarów i usług dokonał rozliczenia podatku zawartego w fakturach wystawionego przez pozwanego na powoda,

II/ prawa materialnego:

błądną subsumcję poprzez przyjęcie, że w kwocie odszkodowania jakie żądał powód od pozwanego należy uwzględnić podatek od towarów i usług pomimo rozliczenia tego podatku przez powoda.

W związku z powyższym wnosił apelujący o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości, z uwzględnieniem umorzenia postępowania określonego w pkt II zaskarżonego wyroku oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania uwzględniając umorzenie postępowania określonego w pkt II zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu za obydwie instancje.

W odpowiedzi na apelację powód wnosił o jej oddalenie w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja nie była zasadna.

Zgodnie z art. 382 k.p.c. postępowanie apelacyjne polega na merytorycznym rozpoznaniu sprawy, a wydane orzeczenie musi opierać się na własnych ustaleniach faktycznych i prawnych sądu II instancji. Mając na uwadze ekonomikę procesową sąd II instancji pragnie wskazać, że wydane przez siebie orzeczenie oparł na prawidłowo dokonanych ustaleniach faktycznych sądu I instancji, które to ustalenia aprobuje i przyjmuje za własne, jak również zastosowaną przez ten sąd wykładnię prawa materialnego i procesowego. Mając to na uwadze sąd drugiej instancji uznał za zbyt liczne powtarzanie ustaleń i ocenę prawną dokonaną przez sąd I instancji (patrz wyrok SN z dnia 16 lutego 2005 r., sygn. akt IV CK 526/04).

Nadto wskazać należy, że sąd II instancji rozpoznawał sprawę tylko w zakresie zaskarżenia.

Sąd Apelacyjny pragnie zauważyć, że sąd I instancji nie ustrzegł się pewnych nieścisłości w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, gdzie wskazuje jak wyliczył zasądzoną należność (vide kwoty wskazane na stronie 20, 21, które były niezgodne z tymi jakie wskazał w ustaleniach faktycznych – strona 6 i 7), to jednakże zasądzona ostatecznie kwota była prawidłowa. Wskazać należy, że dochodzona należność zapłacona przez powódkę pozwanej wynosiła 359.861,47 zł. Ustalone koszty odgazowania przesyłki, które winna ponieść powódka to 223.549,91 zł. Tak więc nadpłata wynosiła 136.311,56 zł. Od tej kwoty należało następnie odjąć to co pozwana zapłaciła powódce w trakcie procesu – 87.130,48 zł, co dało kwotę 49.181,08 zł (zasądzoną w wyroku).

Zdaniem sądu II instancji niezasadny był zarzut naruszenia prawa procesowego, w tym niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 k.p.c. poprzez nie wyjaśnienie przyczyn zasądzenia od pozwanego kwoty określonej w pkt 1 wyroku. W tym zakresie w apelacji brak jakiejkolwiek argumentacji, która mogła by podlegać ocenie, czy faktycznie sąd I instancji dopuścił się naruszenia tego przepisu prawa.

Niezasadny był też zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nie uwzględnienie bezspornej okoliczności, iż powód jako płatnik podatku od towarów i usług dokonał rozliczenia podatku zawartego w fakturach wystawionego przez pozwanego na powoda. Zarzut ten należy łączyć z zarzutem naruszenia prawa materialnego, choć nie określonym w zarzutach, to uszczegółowiony w uzasadnieniu, gdzie skarżący odwołuje się do rozliczeń podatku VAT.

Fakt bycia lub nie, podatnikiem VAT - u nie miał znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w kontekście art. 742 k.c. i 740 k.c. w zw. z art. 796 k.c., które regulują wzajemne rozliczenia pomiędzy spedytorem, a jego zleceniodawcą. W sprawie chodziło o nienależne świadczenie z tytułu wydatków jakie zapłacił powód pozwanemu, które dający zlecenie winien zwrócić przyjmującemu zlecenie. Wszystkie te rozliczenia odbywały się z uwzględnieniem podatku VAT, jaki strony tych czynności musiały ponieść.

Sąd II instancji nie znalazł argumentów na potwierdzenie zarzutu apelującego, że pozwana w toku postępowania przed sądem I instancji „niejednokrotnie wskazywała, że kwotę odszkodowania, którego dochodził powód sąd powinien uwzględnić w kwotach netto, czyli bez podatku od towarów i usług”. W apelacji poza postawieniem takiego zarzutu, skarżący nie przytacza choćby jednego takiego swego stanowiska z postępowania przed sądem I instancji (vide odpowiedź na pozew k. 297 -325 i stanowisko pozwanej w odpowiedzi na kolejne stanowisko powódki k. 559 -568), gdzie powinien je przedstawić. Podnoszenie tego zarzutu na etapie postępowania apelacyjnego i uzupełnianie go o argument, że pozwany nie powinien go naliczać przy wystawianiu faktur powodowi, należało uznać za spóźniony w kontekście art. 497¹⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381).

Powód spełnił wobec pozwanego świadczenia o łącznej wartości 359.861,47 zł. Wartość uzyskanej w ten sposób przez pozwanego korzyści majątkowej - z cywilistycznego punktu widzenia - obejmowała także zawarty w tej kwocie świadczeń (wydatków) podatek od towarów i usług. Wartość spełnionych świadczeń, łącznie z naliczonym od nich podatkiem od towarów i usług, określała wartość uzyskanej przez pozwanego korzyści majątkowej, a jednocześnie wartość zubożenia powoda. Pozwany uznając częściowo argumentację powódki, że niezasadnie obciążył ją zawyżonymi kosztami „odgazowania” kontenerów, dokonał korekty wystawionych faktur uwzględniając ponownie w nich podatek od towarów i usług.

Gdy dochodzi do świadczenia „usługi” opodatkowanej podatkiem od towarów i usług pomiędzy stronami stosunku prawnego stanowiącego podstawę tego świadczenia oraz pomiędzy tymi stronami, będącymi jednocześnie podatnikami podatku od towarów i usług, i Skarbem Państwa (fiskusem) powstaje złożony układ prawny. Stosunek cywilny łączący strony pomiędzy, którymi dochodzi do spełnienia świadczenia, poddany jest regulacji norm prawa cywilnego. Ze stosunku tego wynika obowiązek spełnienia świadczenia przez nabywcę usługi mieszczącego w sobie także wartość naliczonego podatku od towarów i usług. Jednocześnie wystawienie faktury VAT, obejmującej to zdarzenie gospodarcze, przez podatnika podatku od towarów i usług, będącego usługodawcą, powoduje powstanie

zobowiązania podatkowego tego podmiotu obejmującego obowiązek zapłaty naliczonego w fakturze podatku od towaru i usług. W razie wykonania zobowiązania cywilnoprawnego "usługobiorcy" wobec "usługodawcy" nabywca usługi jest tym podmiotem, który ponosi gospodarczy ciężar zapłaty podatku od towarów i usług, gdyż "usługodawca" odzyskuje wartość uiszczzonego podatku w postaci świadczenia usługobiorcy. Nadto beneficjentem, któremu ostatecznie przypada korzyść równa wartości naliczonego podatku od towarów i usług jest Skarb Państwa (fiskus). Jednakże, z uwagi na obowiązującą w odniesieniu do podatku od towarów i usług zasadę neutralności tego podatku, "usługobiorca", będący jednocześnie podatnikiem tego podatku, nabywa uprawnienie do "odzyskania" wartości naliczonego podatku poprzez odliczenie podatku naliczonego od podatku należnego (art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 ze zm., dalej "u.p.t.u."). Realizacja tego uprawnienia przez podatnika podatku od towarów i usług prowadzi do efektu gospodarczego analogicznego w skutkach ze zwrotem części uiszczzonego, z tym że następuje to kosztem należności Skarbu Państwa, za pomocą instytucji prawa podatkowego i w ramach stosunku podatkowego łączącego nabywcę towaru lub usługi, będącego podatnikiem podatku od towarów i usług, ze Skarbem Państwa. Należy mieć jednak na uwadze, że zaistnienie okoliczności, z którymi prawo cywilne łączy obowiązek zwrotu otrzymanego świadczenia, nie jest obojętne także w dziedzinie prawa podatkowego, w szczególności może powodować utratę przez podatnika prawa do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego. Ogólnie rzecz ujmując, zależy to od przyczyny, która spowodowała konieczność zwrotu świadczenia. Podatek naliczony jest bowiem związany z faktycznie dokonanymi zdarzeniami gospodarczymi, z którymi ustawa wiąże obowiązek naliczenia podatku od towarów i usług. W przeciwnym wypadku, na podstawie przewidzianej w prawie podatkowym (por. art. 88 ust. 3a u.p.t.u.), zostają zniwelowane korzyści majątkowe wynikające ze skorzystania przez podatnika z prawa do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego.

Dotyczy to także sytuacji, która miała miejsce między stronami, gdyż powód spełnił świadczenia wobec pozwanego na podstawie wystawionych przez pozwanego faktur, które przedstawiały w części zdarzenia wynikające z czynności prawnej niezgodnej z rzeczywistością. Konsekwencją zastosowania tego mechanizmu w takim zakresie jest powstanie sytuacji analogicznej do tej, gdy podatek od towarów i usług w ogóle był nienależny albo nie odpowiadał przepisom prawa podatkowego. W takich sytuacjach, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 22 marca 2002 r., I KKN 1344/99, OSNC 2003, nr 4, poz. 52 oraz z dnia 27 lutego 2004 r., IV CK 293/03), zapłacona przez nabywcę, jako składnik wydatków o tej części kwota podatku jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Prowadzi to do wniosku, że nie tylko skorzystanie przez podatnika podatku od towarów i usług z prawa do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego, ale również zachowanie przez niego tego uprawnienia, mimo istnienia materialnoprawnych podstaw do zwrotu nienależnego świadczenia, powoduje nabycie trwałej korzyści majątkowej mogącej rzutować na rozliczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia między stronami stosunku prawnego, na podstawie którego spełniono to świadczenie.

To samo odnosi się do obecnego roszczenia jakie wynika z twierdzenia pozwanego że zapłacił za dużo. Uwzględnienie roszczenia spowoduje, że – powód będzie musiał się rozliczyć z podatku VAT, tj. jeżeli go uprzednio odliczył, to obecnie zobowiązany będzie go zapłacić. Natomiast pozwany twierdząc, że podatek VAT nie był należnym może dochodzić jego zwrotu od Skarbu Państwa.

Z tych przyczyn apelacja powoda została uznana za bezzasadną i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c.), ustalając wysokość wynagrodzenia pełnomocnika powódki w oparciu o § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).